

**A magyar fényképezés mai intézmény-rendszere és
kialakulásának előzményei
-Fejér Zoltán György-**

A közkeletű definíció szerint *az intézmények közösségi célra (azok megvalósítására, vagy az adott csoport céljai megvalósításának segítésére) alapított állami és/vagy társadalmi szervezetek, egyesületek.*

A hazai kulturális intézményeket és szervezeteket - az 1975 őszi állapotoknak megfelelően - egy 1976-ban megjelent kislexikonban¹ ismertették a Kossuth Kiadó által megbízott szerkesztők. A 424 oldalas, alapos munkával létrehozott kötet művészetekkel kapcsolatos részének összeállítóját, Tóth Gyulát egyébként az 1980-as évek közepén alkalmam nyílt személyesen megismerni. Annak ellenére pedig, hogy a jelen kutatásban elkészülő tanulmányok az elmúlt évtizedet taglalják, véleményem szerint a kislexikonban közzétetteket a mai helyzet értelmezéséhez *kiindulásként* el kell fogadni. Egyes dolgok pontosabb megértéséhez pedig még *jóval korábbi időszakokhoz* is vissza kell nyúlni.

Felvetésem szerint természetesen csak olyan intézményekkel foglalkozom, amelyek a minimális igénytel megvalósított kép-készítéssel (korábbi megfogalmazással: fényképezéssel) kapcsolatban állnak.

A maira ható, azt kialakító, meghatározó, korábbi helyzet

Fényképészek és amatőrök

A XIX. századi fényképezés első évtizedeiben alkalmazott eljárások nehezen kivitelezhetőek, a felhasznált eszközök pedig olyan drágák voltak, hogy azokkal legnagyobbbrészt a műfajt hivatásszerűen, pénzért művelők dolgozhattak. Az elszórtan tevékenykedő műkedvelők is a tehetősebb polgárok közül kerültek ki. A XIX. század végére a gyári előállítású szárazlemezek elterjedésével és a tekercsfilmek, valamint az egyszerű kivitelű fényképezőgépek jelentős mennyiségű forgalmazásával a nem hivatásszerűen fényképezők száma megnőtt. Az ezen a területen tevékenykedők meg akarták ismertetni az érdeklődőkkel eredményeiket, ezért Budapesten 1890-ben² megrendezték a Műkedvelő Fényképészek Kiállítását, azaz az első hazai amatőr-fotó-szalont. Ha tetszik, ha nem ez a bemutatási vágy mind a *mai napig nagyon erős* azokban, akik kedvtelésből készítenek művészi igényűnek

mondott fényképeket. Napjainkban az Internet ugyan egyszerűbb munkafolyamatok után nagyobb nyilvánosságot eredményez, mint egy olyan tárlat, ahová személyesen kell elmenni, hogy a kinagyított papírképeket megnézzük; a fotókiállítások népszerűsége mégis töretlen. Számos egyesület és intézmény foglalkozik az ezzel kapcsolatos *szervező munkával*.

Az elektronikus képkészítéshez kötődő műszaki változások, illetve az ebből fakadó (de a politikai, társadalmi életben is teret nyert) demokrácia változást eredményezett a képkészítés terén. Ma már lényegében bárki, akár egy gyermek, sőt állat is készíthet elektronikus felvételt³ és a végeredmény - szinte minimális korlátozással - bemutatható, értékesíthető. A XIX. század végére kialakult fényképész tevékenység és a XX. század elejére jól megszerveződött fényképész szakma napjainkra nemcsak korábbi jelentőségét veszítette el, hanem szinte meg is szűnt. Hitetlenkedve, hüledezve nézzük Mai Manó⁴ (1855-1917) Nagymező utcai műteremházát, amit nem bűncselekményből, vagy ingatlanspekulációból szerzett pénzből, hanem a munkája után kapott bevételből építtetett..!

A II. világháború előtt kitűnően működő ipartestületek 1948-ban a Kisiparosok Országos Szövetségében (KIOSz) egyesültek. 1990. áprilisáig a tagság kötelezőnek számított. A lakosság részére díjazás ellenében csak kisiparos végezhetett szakmai munkát, az ezzel ellentétes tevékenység (közkeletű néven kontárkodás) jogtalan iparűzésnek számított.

Az 1970-es évek közepén az ipari szektorban az állami cégek részesedése⁵ a nettó termelésben 88,7 %, a szövetkezeteké 9,6 % volt. A magánkisipar pedig mindössze 1,7 %-ot ért el. A fényképész (szolgáltató) szakmában az ipartól eltérően viszont sokkal nagyobb szerepet játszottak a magánkisiparosok és szövetkezetek.

Az állami irányítással működő KIOSz 1990-es megszűnése után 210 Ipartestület létrehozta a független szervezetként működő IPOSz-t, azaz az Ipartestületek Szövetségét, melynek feladata az egyéni és társas vállalkozások gazdasági és szakmai édekképviselete. Az 1990. május 31-én Kaposváron megalakult Magyar Fényképész Ipartestület természetesen az IPOSz tagszervezete.

Évszázadosnál is régebbi az a helyzet, hogy a fizetség ellenében és a saját gyönyörködésükre tevékenykedők mellett a fényképezésnek egyéb szereplői is vannak: a művészek, az újságok fotósai. A más művészeti ágak művelői, festők, grafikusok, szobrászok és a mozgóképkészítésben jártas személyek (filmoperatőrök) mellett a sajtótermékeket képekkel ellátók is szép számmal léteztek/működtek. A fényképészek igyekeztek elkülönülni, külön állították ki sikeresebb munkáikat, amire jó példa⁶ az 1904-es soproni Iparkiállítás és a Képzőművészeti Kör Amatőr-fényképezőinek két tárlata.

Az 1890-es első amatőr fotókiállítás után 70 taggal (!) Budapesten megalakult a Photo Club, az első hazai, ilyen csoportosulás, egyesület. 1902-ben országos, a következő évben pedig már nemzetközi fotókiállítást rendeztek. Az 1906-os tárlat után a szerveződés átalakult Magyar Amatőrök Országos Szövetségévé (MAOSz). Ebből hamarosan kiléptek a nem fényképezéssel foglalkozók, ami miatt a nevet Magyar Amatőrfényképezők Szövetségévé változtatták. Ennek első, 1910-es nemzetközi kiállításán 32 országból 2058 képet tártak a nézők elé. A vidéki tagszervezetek megalakulása után a egyesület nevébe bekerült az Országos szó is.

Bár a Photo Club tagsága megfogyatkozott, báró Hammerstein Richárd a mai nevén Belgrád rakpart 17-ben felépített bérháza legfelső emeletét úgy alakította ki, hogy ott a tagság részére napfényműterem, laboratórium és klubszobák álljanak rendelkezésre. A Photo Club és a MAOSz 1937-ben egyesült. Az eredményesen működő, folyóiratot megjelentető, múzeumi anyagot összegyűjtő szervezet a II. világháború pusztításai után 1947-ben még szervezett ugyan egy tárlatot, de az új kormányzat már nem számított rá. Átnevezték Magyar Dolgozók Országos Művészfényképező Egyesületévé (MADOME), fontossága erősen csökkent. A mai pályatársak életkoruktól függően inkább a későbbi megnevezésekre - Budapesti Fotóklub, Magyar Fotográfiai Egyesület- emlékeznek. Utóbbinak 1999-ben ötszáz (!) tagja volt⁷. A napjainkban ingatlan-ügyekben tevékenykedők pedig nehezen értik meg, hogy nem a fotósok foglaltak el egy részt a házból, hanem az 1908-ban már eleve úgy épült, hogy őket kiszolgálja.

Sajtósok, művészek

1896. július 12-én Budapesten, a Fiume Kávéházban Mikszáth Kálmánnal élükön összegyűltek a hírlapírók és megalapították a Budapesti Újságírók Egyesületét. Az 1936. augusztusában újjáalakult országos Újságíró Egyesület pedig már ezernél is több tagot számlált!

Évtizedekkel később, az 1953. október 6-i értekezletre az illetékes Minisztérium munkatársai egy írásos előterjesztést⁸ készítettek a „*Fotóművészet kérdéseinek rendezéséről*” ami szerint: „*A két világháború közti időben a fényképezéssel foglalkozók számát 2-300 ezer főre becsülik, mégsem volt olyan szerv, ami az egész fotós társadalmat összefogta volna! Mindössze egyetlen országos amatőr egyesület működött.*” Az ebből alakult MADOMÉ-ről az előterjesztés csúsztató, részben téves állítást és összességében lesújtó véleményt fogalmazott meg: „*Az amatőr fényképezők 1945-ben [!!!] alakult országos egyesület keretében működnek, a tagság létszáma kb. 500 fő. Az egyesület maga igazi fejlődést nem tud biztosítani és eddig az amatőr mozgalom tömegnevelő lehetőségeit sem használta ki.*”

A fényképészek egy részét arra kötelezték, hogy lépjenek be a Magyar Foto Állami Vállalatba, ahol az előterjesztés szerint ugyanúgy, ahogy a kisipari szövetkezeteknél, áldatlan (volt) a helyzet. Az összeállítók szerint pedig: *„A Magyar Újságírók Országos Szövetségén keretében ez év tavaszán megalakult ugyan a fotoszakosztály, de eddig még nem adott segítséget tagjainak.”*

Az előterjesztés természetesen foglalkozik azzal is, hogy: *„1950 elején a Képző és Iparművészeti Szövetség foto szakcsoportja megalakult a fotóművészek legjobbjaiból.”* (Ezt a dodonai mondatot már egy korabeli döntéshozó is jókora kérdőjellel jelölte meg az iraton!) Zavarónak nevezték az előterjesztők azt a helyzetet, hogy egyesek a Képzőművészeti Szövetség és a MUOSz révén is tagjai voltak ugyan a fotóval kapcsolatos csoportnak, de egymás szervezeteit *„nem tekintették elvi irányító fórumnak.”*

Az előterjesztők arra a következtetésre jutottak, hogy: *„A párhuzamos szerep ellenére a feladatot (a magyar fotóművészet irányítását) egyik szervezet sem látja el. Ezért a két szervből és néhány képzőművészettel foglalkozó esztéta, kultúrpolitikus meghívásával létre kell hozni az önálló magyar fotóművészeti szövetséget.”*

Mivel a miniszternek azt javasolták, hogy előbb a fényképezéssel foglalkozó folyóiratot jelentessék meg és csak utána alapítsák meg a csúcs-szervezetet, az - Magyar Fotóművészek Szövetsége néven - csak 1956 őszén kezdte meg működését. A tagok töretlen lelkesedéssel munkálkodtak, könyvtárat szerveztek, külföldi folyóiratokat fizettek elő, fotóalbumokat vásároltak és az elhunyt tagok fotótörténeti szempontból fontos hagyatékát is gondozták. Az előzőekben említett anyagok jelenleg a Magyar Fotográfiai Múzeumban és a Pécsi József Fotográfiai Szakkönyvtárban találhatóak. A Szövetség folyóiratot indított Fényképművészeti Tájékoztató címen, mivel a 'fotóművészet'-nek, a két világháború közötti amatőr szervezet folyóiratának nem akartak folytatói lenni. 'A magyar Fotóművészet 125 éve' című kiállítás után azonban a lap nevét mégis Fotóművészet-re változtatták. (Szerkesztő és kiadó-váltások után ez a folyóirat ma is megjelenik!)

A Magyar Fotóművészek Szövetsége - véleményem szerinti - legfontosabb, nagy nyilvánosságot kapott rendezvénye éppen ez az előbb említett tárlat volt, amit a Magyar Nemzeti Galériában rendeztek 1965/1966 fordulóján. (Ezt én, mint elsős gimnáziumi tanuló láttam.) Napjainkkal a tárlatnak az a kapcsolata, hogy a három egykori kurátor közül a Pécsen lakó Tillai Ernőt tavaly köszöntötték ismerősei a 90. születésnapján és a város díszpolgári címét⁹ is megkapta.

A hatalom visszakozott

A miniszteriális szinten kitalált fotóművészeti csúcs-szervezet tehát létrejött, de a megalakulása utáni hónapokban az állami és pártvezetés megváltozott. Kérdéses, hogy az 1953-as előterjesztőknek szándékukban állt-e a kevésbé hatékony szerveződések ellehetetlenítése, működésük korlátozása, vagy teljes *megszüntetése*..? A logikusnak tűnő lépést azonban az új felső vezetés nem tette meg, sőt, a hivatásosok struktúráját amatőr szervezetekkel bővítették, egészítették ki.

A XX. század elején a vidéki nagyvárosokban megalakult fotóklubok mellé az 1950-es évek végén újak létrejöttét szorgalmazták, elsősorban a II. világháború után gomba módra szaporodó vidéki művelődési házakban. A már hivatkozott, 1976-os Lexikon¹⁰ szerint: „...*az ilyen típusú intézmények létesítésére 1949-től társadalmi mozgalom bontakozott ki. [...] 1974-ben 2824 művelődési otthon működött az országban, többségük a Tanácsok, s mintegy 450 a szakszervezetek fenntartásában.*”

Jellemzőnek tartom az 1958-ban Vácott megalakult Dunakanyar Fotóklub esetét, amely működésének egy részét közelről ismerem. (1967-ben a Budai Fotó és Film Klubba léptem be, de az ott folyó munkával elégedetlen lévén két idősebb pályatárssal együtt 1969-ben 'átigazoltunk' Vácra. A Budapesti Fotóklub éppen a jelentős taglétszám miatt nem vonzott minket.) A Dunakanyar Fotóklub¹¹ nem kívánt 'csak' váci lenni és nem is a Művelődési Ház szakköréként működött, hanem önállóan.

A fotóklubok - illetve tulajdonképpen az egész fotóamatőr mozgalom - a Népművelési Intézet elvi irányításával tevékenykedtek. A Népművészeti Intézetet Minisztertanácsi rendelettel 1951-ben hozták létre, a név 1957-ben változott Népművelési-re. 1969-től feladatának – többek között - a közművelődés keretei között folytatott nevelés, a művészeti nevelés módszerei hatásosságának vizsgálata és módszertani segítségnyújtás¹² számított.

Döntő fontosságú, máig ható dolog történt 1983-ban, Szolnokon. 33 amatőr szervezet, fotóklub megalakította a MAFOSz-t, a Magyar Amatőr Fotóklubok Szövetségét, amely később pontosította és megváltoztatta nevét Magyar Fotóművészeti Alkotócsoportok Országos Szövetségére. Kocsis Iván, a Dunakanyar Fotóklub elnöke például kifejezetten berzenkedett a MAFOSz nevében eleinte megjelenő „amatőr” szó miatt és abba csak a Dunakanyar Fotóklub Ifjúsági Csoportját léptette be.

A hivatásos/amatőr elkülönülés-elkülönítés végigvonul a szakma történetén, félreértésekre ad alkalmat és számos gondot okoz. A Magyar Fotóművészek Szövetsége alapítói közül többen ugyan az 1950-es évek elejére már hivatásszerűen fényképeztek, a korábbi évtizedekben viszont még műkedvelőként tevékenykedtek. Jól ismerték tehát azt az amatőr mozgalmat,

amitől mindenképpen megpróbáltak elkülönülni. Ennek ellenére a FIAP-pal, azaz a Fédération Internationale de l'Art Photographique [Nemzetközi Fotóművészeti Szövetségnek lehetne fordítani] nevű szervezettel határozott és egyértelmű kapcsolatokat ápoltak. A tőlük – meghatározott mennyiségű nemzetközi fotószalonon történő szereplés és más követelmények alapján – kapott minősítő címekre minden magyar fotós büszke volt. Ezt részben figyelmen kívül hagyva az 1990-es évek közepén a Magyar Fotóművészek Szövetsége kilépett a FIAP-ból. Mivel egy országot csak egy szervezet képviselhet, a MAFOSz természetesen kapva kapott az alkalmon és, 1997-ben belépett a FIAP-ba, így biztosítva egyesületének nagyobb nemzetközi ismertséget és elismertséget. A kölcsönös elégedettséget jól jellemzi, hogy a kétévente megrendezésre kerülő FIAP Biennáléra 2004-ben Budapesten került sor.

A külföldön élő magyar fotóművészek munkájának segítésére, összehangolására a MAFOSz kezdeményezésére 2002-ben megalapították a Magyar Fotóművészek Világszövetségét, mely szervezet határozottan és eredményesen működik. 2015-ben például 194 oldalas, nagy formátumú, jó nyomdai kivitelű albumot¹³ adtak ki, mely a tagok fotóit blickfangos méretben tárja az olvasók elé. Javaslatomra ugyanez évtől rendezik meg minden év április 30-án a Nemzetközi-Magyar Fotónap¹⁴ előadásait, workshopjait és tárlatait. (A korábban már említett, első, 1890-es amatőr fotókiállítás megnyitóját tartották április 30-án. Ezt az időpontot a XIX. és a XXI. század aktív összekötésére, *a fotótörténeti múlt napjainkra gyakorolt hatásának* markáns igazolására ajánlottam!)

A kormányzat az 1960-as években tovább bővítette a hivatásszerűen fényképezők – deklarált - lehetőségeit. Az 1950-es alapítású Irodalmi Alapot, az 1952-ben létesített Képzőművészeti Alapot és a Zenei Alapot 1968-ban a Kulturális Minisztérium felügyelete mellett összevonták Művészeti Alap néven. (Azért nem írtam ki ennek a szervezetnek a korabeli, teljes nevét – melynek jómagam is tagja voltam – mert az ország kétszeri névváltozása után a mai fiataloknak talán már furcsa lenne olvasni.) Az Alap tevékenységét kiegészítette az 1965. januárjától a kiállítások bírálatát és engedélyezését ellátó Képző-, és Iparművészeti Lektorátus¹⁵ működése.

Ahogy szokták mondani, nem babra ment a játék, amit minden szinten jól tudtak az ezen a területen tevékenykedők. Ez 1969-ben vált teljesen egyértelművé, amikor megjelent a szerzői jogi törvény, majd nem sokkal később a 8/1970-VI.24-es rendelet, amely egy több évtizedes kérdést tett teljesen egyértelművé. A jogalkotók ugyanis hajszálpontosan leírták, hogy *kik és milyen feltételekkel* és milyen díjazás ellenében adhatnak át (el) művészi fényképeket közületeknek, azaz cégeknek, tehát nem magánszemélyeknek. A jogszabály betartatására a

Lektorátus felügyelt. Annak ellenére, hogy a díjazás mértéke (az árak) idővel jócskán elavultak, a rendelet harminc évig meghatározta a szakma ilyen értelmű működését..!

Mielőtt a napjainkra kialakult helyzetet felvázolnám, ideiktatok egy idézetet a Nemzeti Kulturális Alap 20 éves jubileumára kiadott¹⁶ könyvből. Szalay Zoltán (1935-2017), a Magyar Sajtófotó Kiállítás elindítója az NKA Fotóművészeti Szakmai kollégiumának is tagja volt. A jubileumi könyvben feltett kérdésre így emlékezett¹⁷ vissza: „*Hogyan dőlt el, hogy kik képviselik az első kuratóriumokban a fotósokat? [...] Akkoriban tulajdonképpen három nagy fotós szervezet létezett: a Magyar Fotóművészek Szövetsége, a MÚOSz Fotoriporterek Szakosztálya és a Művészeti Alap Fotó Tagozata, amelyek tagságában sok átfedés volt. Ennek a három szervezetnek a vezetői összeültek és eldöntötték, hogy a szakmai helyekre miként delegáljunk kurátorokat. Aztán ez bevett gyakorlat lett.*”

#

A mai helyzet

A hazai kulturális intézmények között találhatunk frissen alapított, nagy presztízsű, állami alapításúakat és évszázadosnál is nagyobb múlttal rendelkező egyesületeket is.

A három - viszonylag új - állami szereplővel könnyű a helyzetem még akkor is, ha nekik még bőven lesz idejük tevékenységük kibontakoztatására. A Magyar Művészeti Akadémia, a Nemzeti Kulturális Alap és a Capa Központ jelenleg ugyanis egyértelműen meghatározó szereplői a hazai (fotós) intézményrendszernek.

1992. január 31-én 22 művész társadalmi szervezetként alakította meg a *Magyar Művészeti Akadémiát (MMA)*. Az alapítók közül Gyurkovics Tiborral és Bertha Bulcsuval együtt dolgoztam az írók által 1989-1991 között megjelentetett Új Idő című folyóiratnál¹⁸, melynek én voltam a fotósa. A lap 1991 tavaszán történt megszűnése után az addig szoros kapcsolatunk az MMA 1992-es megalapítása idejére sajnos kissé lazábbá vált. 2010-ben a kormány úgy döntött, hogy az új Alaptörvényben is nevesíti a Magyar Művészeti Akadémia működésének törvényi kereteit¹⁹. A 2011. évi CIX. Törvény rendelkezett is a köztestületként működő Magyar Művészeti Akadémia létrehozásáról és 2011. november 5-én 157 taggal létre is jött az autonóm köztestület. A 2017. novemberétől hatályos Alapszabály szerint az MMA szervezete kilenc tagozatból áll, köztük a Film-, és Fotóművészeti Tagozatból is.

A *Nemzeti Kulturális Alapról* szóló 1993. évi XXIII. törvény - elfogadása után - 1993. április 1-én lépett hatályba. A 2. § b. pontja szerint: a miniszter szakmai kollégiumokat hoz létre, amelyek a pályázatok kiírásáról és elbírálásáról döntenek²⁰.

Meglehetősen hamar, már 1994-ben kapott a Dunakanyar Fotóklub NKA támogatást a váci fényképészek történetét feldolgozó fotótörténeti könyvem nyomdászamlájához, amely még abban az évben meg is jelent! Kiegészítésképpen ideiktatok egy rövid részt Szalay Zoltán korábban már idézett²¹ interjújából, mivel az jól jellemzi a szakma korabeli helyzetét. „Az NKA megalakulása után hamar felfedeztük, hogy bizonyos meglévő produktumok bemutatásához innen lehet pénzt szerezni, ez pedig egyfajta pezsgést és fellendülést hozott. Szép lassan megtanultunk pályázni. Mert szerintem azt is tanulni kell.”

Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központ Nonprofit Kft.

A Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központot 2013. július 12-én alapította meg a Magyar Állam, a szakma és a fotográfia iránt érdeklődő nagyközönség érdekeinek és igényeinek szolgálatára²². „A jelenkor megközelítésében és eszközrendszerével népszerűsíti a fotográfia műfaját.” [...] „A fotográfiai központ tevékenységének helyszíne az Ernst Lajos által építtetett, a budapesti Nagymező utcában álló épület.”

A hivatkozott honlapon és helyen a Társaság céljaként betű szerint ez áll: „A világhírű magyar fotográfia népszerűsítése, a fotózás önálló művészeti ágként való magyarországi elismertetése.”

Itt jegyzem meg, hogy Balogh Rudolf szerkesztésében²³ már 99 évvel korábban, 1914. júniusától *Fotóművészet* címen jelent meg a MAOSz és a Magyar Művészfényképezők Klubjának (!) folyóirata..! Ezek szerint a hazai elismertetés kifejezetten lassúnak mondható folyamat.

Szintén a hivatkozott honlapon található, 2015-ös egyszerűsített éves beszámolóban szereplő adatok szerint viszont a Robert Capa Fotográfiai Központ Nonprofit Kft a Filharmónia Kelet-Magyarország Koncertszervező és Rendező Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság (Miskolc, Kossuth utca 3.) átalakításával jött létre. Az alakulás dátumaként – feltételezem, hogy az előzmények miatt - 1997. december 17-e szerepel.

A Társaság célját ebben az iratban így fogalmazták meg: „...egy modern, Európa-szerte egyedülálló, szakmai központi szerepet ellátó intézmény működtetése, amely a kortárs fotográfia minden ágával, és kiemelten a nagy hagyományú magyar fotóriportázzsal foglalkozik.”

Mindenki, még a témában a legkevésbé tájékozott állampolgár számára is egyértelmű és nyilvánvaló az előzőekben említett, három (állami) szervezet jelentősége és fontossága. Azért

ismerttettem az előzményeket, mert az MMA és az NKA sok olyan feladatot, szerepkört, helyzetet, stb. birtokol és gyakorol, amit korábban a Művészeti Alap. (Sőt, természetesen sokkal többet és jóval egyértelműbben.) Ilyeténképpen a jelenlegi egyesületek közül ellentmondásosnak mondható az Alap-utód, a MAOE helyzete.

A honlapon közzétettek szerint egyébként: *„A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének az a büntetlen előéletű magyar állampolgár lehet tagja, aki hivatásszerűen folytat színvonalas alkotó tevékenységet.”* Az egyesületnek Zenei, Képzőművészeti, Iparművészeti és Fotóművészeti tagozata működik. A korábbi (Művészeti Alap-os) helyzethez képest történt változás a Magyar Fotóművészek Szövetsége viszonylatában egyértelmű.

„A” Szövetség (értsd: Magyar Fotóművészek Szövetsége) egyébként pillanatnyilag kiegyensúlyozottan működik, ami azért fontos, mert pár éven belül néhány tucat tag kilépett (?), megszüntette tagságát (?), csökkentette aktivitását (?) és RANDOM néven²⁴ kortárs fotográfiai szervezetet hozott létre. Mucsy Szilviáról írja egyébként azt a Wikipédia²⁵, hogy 2012 óta elnöke a RANDOM nevű kortárs fotográfiai szervezetnek.

Járfás Eszter 2017. február 20-án²⁶ írása szerint: *„A Random egy művészeti szervezet, amely lehetőséget teremt a tagok számára, hogy bemutatkozhassanak a hazai és külföldi közönségnek. Szellemi műhelyként tematikus kiállításokat, workshopokat szervez, szakmai párbeszédet biztosít. 2012-ben a Mai Manó Házban indultak útnak és missziójuk, hogy évente megrendezésre kerülő kiállításokkal közelebb hozzák az érdeklődőkhöz a kortárs magyar fotográfiát.”*

Legnagyobbbrészt a MAOE tagjai hozták létre a HUNGART Egyesületet, amely Vizuális Művészek Jogkezelő Társasága. 1997-be jött létre a képző-, ipar-, és fotóművészek szerzői jogainak kollektív kezelésére. Tevékenységének alapjait a szerzői jogról szóló törvényi rendelkezések és a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának nyilvántartásba vétele biztosítja²⁷. A járulékokból és a közösségi célokat szolgáló különböző levonásokból a HUNGART a vizuális művészek szakmai szervezeteit, kortárs művészeti eseményeket (például: kiállításokat és kiadványokat) támogat.

Mivel a kiterjesztett közös jogkezelésbe tartozik a már egyszer nyilvánosságra hozott alkotások változatlan, további felhasználásának engedélyezése. Ez a kiterjesztett, közös jogkezelés pedig minden alkotóra érvényes, nem csak a HUNGART tagjaira. Ennek a ténynek a fényében kell értelmezni azt az adatot, amit a HUNGART a 2018. május 29-én tartott küldöttválasztó gyűlésének kapcsán²⁸ tett közzé. (*„A regisztrált tagok száma jelenleg 411; és a tagok minden 10 tag után – művészeti területek szerint – egy küldöttet választhatnak.”*)

A gyűlésen 20 képzőművész és 10-10 ipar-, és fotóművész küldött megválasztására került sor. Ha jól értettem Sárkány Győző levezető elnök szavait, utóbbiakban a jogutód tagok egy küldöttje is szerepelt. (Logikusnak látszik a felvetésem, hogy a jogutód esetleg maga is tag és fotós. Ennek azonban természetesen nincs jelentősége.)

A Magyar Fotóművészek Szövetsége és az Országos Széchényi Könyvtár kortárs fotóművészeti alkotások gyűjtésére létrehozott egy csoportot az OSZK-n belül, ami az elmúlt években többszöri átalakuláson és névváltozáson esett át. Az aktuális helyzet számomra nem egyértelmű, de ha sikerül pontos (új) adatokat beszerezni, akkor az később beilleszthető lesz.

Néhány évvel ezelőtt - a Magyar Fotóművészek Szövetsége elnökségének tagjaként – megpróbáltam a régebben eredményesen működött Elméleti és Történeti Bizottság tevékenységét felújítani. Mivel ez nem sikerült, így a fotótörténettel foglalkozó muzeológusokhoz és más lelkes személyekhez csatlakoztam és 2007-ben megalapítottuk a *Magyar Fotótörténeti Társaságot* (MAFOT).

Örvendetes módon működik a XXI. században is a tekintélyes múltra visszatekintő Magyar Újságírók Országos Szövetsége, amelynek a 2010-es évek elején²⁹ tizennégy szakosztálya volt. Ezek közül az egyik³⁰ a Fotóriporterek Szakosztálya.

Az 1983-ban létrejött *Magyar Fotóművészeti Alkotócsoportok Országos Szövetségének* száz tagszervezetében tevékenykedő 2000 személlyel pillanatnyilag kevés a kapcsolatom, korábbi tevékenységüket honlapjuk³¹ ismerteti. Ezek szerint megjelent folyóiratuknak a Fotóséletnek a 2018. május 28-i száma. Ebben olvasható, hogy kiállításuknak, a MAFOSz Szalonnak megnyitója 2018. július 1-én lesz rendezvényükkel, a Fotóművészeti Nyári Egyetemmel egyidőben, a nagyváradi Várban. A Szalonra egyébként 49 alkotócsoport és egy pártoló tag összesen 1126 képet küldött be, amiből 31 csoport 92 tagjának 121 alkotását állítják ki.

Nem kevésbé érdekes a *Magyar Fotóművészek Világszövetségének* tevékenysége. A 2018. április 15-i közgyűlésen. A közgyűlési beszámoló³² szerint 2017-ben megrendezték a XVII. Nemzetközi-Magyar Fotószalont. A korábbi, XVI. fotópályázat anyagából Párkányban, Kaposváron, Nagykárolyban, Marosvásárhelyen, Gödöllőn, Bugyin, Sepsiszentgyörgyön, Szolnokon, Székelyudvarhelyen, Érsekújváron, Nagyváradon és Dunaszentbenedeken rendeztek bemutatót. Az új belépő tagok kiállítására Budapesten került sor. A XVII. Nemzetközi-Magyar Fotószalon anyagát is 11 helyen láthatták az érdeklődők Lévától Budapestig. Az Egyesület megrendezte a 3. Nemzetközi-Magyar Fotóhetet (Fotó7-et), mint korábban említettem az általam javasolt április végi időpontban, az 1890-es első amatőr-fotó kiállítás évfordulójához kapcsolódóan. Ez 2017-ben nyolc tárlatot jelentett, a kiállításokhoz leporelló és plakátok készültek.

Az MFVSz „Kortárs Magyar Fotóművészet 2017” címmel nagy méretű, vastkos, keménytablás kötésű könyvet jelentetett meg, amelyben a tagok életrajza és 2-6 nagy méretű, jó nyomdai kivitelű fotója és előzőekben említett XVI. és XVII. Fotószalon díjazott képei jelentek meg. A XXI. század elektronikus képdömpingjében kifejezetten érdekes vizuális élmény egy-egy tag alkotását nyomtatásban, kifutó, 24x33 centiméteres méretben látni..!

Rövid összegzés

A fényképezés területén Magyarországon jelenleg működő szervezeteket - véleményem szerint - kizárólag történeti kiindulással lehet ismertetni. Így ugyanis érthetővé válik néhány összefüggés, a különböző szervezetek egymásra hatása, továbbá azok a tényezők, amelyek vélt és valós fontosságuk alapjait alakítják.

Az előzőekben leírtak felvethetik a következő *kérdéseket*:

- 1890. április 30-a óta megválaszolatlan az a felvetés, miszerint jó-e az, ha a műkedvelő fényképezők örömködnék..?
- Ki határozza meg és milyen ismérvek alapján, hogy a fényképezés területén ki a – támogatásra érdemes - profi..?
- Kimondható-e egyértelműen, hogy mely szervezetek működése kevésbé fontos és mi történik majd ezekkel..?

#

Budapest, 2018-06-22.

Jegyzetek:

¹ Bíró Vera (főszerk.) Kulturális intézmények és szervezetek Magyarországon, Lexikon; Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1976

² Szilágyi Gábor: Fotóművészeti Kiállítások szakrepertórium (1890-1945), MFSz, Budapest, 1978

³ Molnár Csaba: Rémálom lett a magát szelfiző makákó történetéből, in: Magyar Nemzet, 2017. szeptember 10.

⁴ Dr. Szakács Margit: Fényképészek és fényképésműtermek Magyarországon (1840-1945), MNM, Bp., 1997

⁵ KSH Ipari zsebkönyv 1976, Statisztikai Kiadó Vállalat, Budapest, 1976, 12. oldalán

⁶ Szilágyi, i.m. 17. oldalán

⁷ Baki Péter: A Photo-Clubtól a Fotográfiai Egyesületig, in: Fotóművészet 2000/1-2

⁸ Magyar Országos Levéltár XIX-J-3-i-SzN-1953

⁹ A neves építész, fotóművész, Tillai Ernő lett Pécs új díszpolgára, pecsma.hu, 2017. szeptember 1. (hozzáférés: 2018-02-04)

¹⁰ Bíró Vera, i.m. a továbbiakban: Lexikon

¹¹ 1958-2008, 50 éves a Dunakanyar Fotóklub, a jubileumi retrospektív kiállítás katalógusa, Vác, 2008

¹² Lásd: Lexikon, 233-234. oldalán

¹³ Patrus Sándor szerk. :Kortárs magyar fotóművészet 2015, MFVSz, Budapest, 2015

¹⁴ Lásd: az MFVSz 2015/004-es számú, 6 oldalas szórólapját!

-
- ¹⁵ Lásd: Lexikon, 306-307 és 305. oldalán
- ¹⁶ Bajnai Zsolt: A kultúra szolgálatában, 20 éves a Nemzeti Kulturális Alap, NKA Igazgatósága, Budapest, 2013
- ¹⁷ Bajnai, i.m. 127. oldalán
- ¹⁸ A történetet megírtam: Új Idő, az írók és költők folyóirata, in: MEDIart 2013/4.
- ¹⁹ Forrás: www.mma.hu; Az MMA történetéről, hozzáférés: 2018. február 7.
- ²⁰ Lásd: Bajnai, i.m. 37. oldalán.
- ²¹ Lásd: Bajnai, i.m. 126. oldalán.
- ²² Forrás: www.capacenter.hu; Az intézmény; hozzáférés: 2018. február 7.
- ²³ Fotóművészet, amatőr és művészfotográfiai folyóirat, I. évfolyam, 1. szám, 1914. június 1.
- ²⁴ Lásd: Mucsy Szilvia életrajzát a Fotóművészet LXI. évfolyamának 1. számában, a 2018/1-esben.
- ²⁵ www.Wikipedia.org/wiki/Mucsy_Szilvia; hozzáférés: 2018-06-12
- ²⁶ Lásd: mutargy.blog.hu; hozzáférés: 2018. június 12.
- ²⁷ Lásd: www.hungart.org/az egyesület céljai; hozzáférés: 2018-06-12.
- ²⁸ Lásd: Meghívó a Hungart küldöttválasztó gyűlésére, Budapest, 2018. május 17, a szerző archívumában.
- ²⁹ Lásd: MÚOSz Évkönyv 2011, Budapest, 2010, 89. oldalán
- ³⁰ Sajnos a tanulmány befejezésének időpontjában számítógépeim különböző hibái miatt a MUOSz honlapján található szakosztályi ismertetéshez nem értem hozzá, de ezt a részt még pótlólag ki lehet egészíteni.
- ³¹ www.mafosz.hu
- ³² Egy nyomtatott pld a szerző archívumában.